

Ljiljana Subotić

ZORAN STOŠIĆ VRANJSKI, Kolaži

Galerija SKC Novi Beograd, 11 – 24. septembar 2007.

Više od četrdeset godina Vranjski je prepoznatljiv po ciklusu uljanih slika na temu kosmosa. Iako nastavlja da slika istu

temu, zadnju deceniju karakteriše slična tematika i druga tehnika. Opređuje se za onu, pomoću koje može brzo i adekvatno da izrazi svoj osnovni stav, za kolaž.

Ovi kolaži se ne mogu posmatrati nezavisno od toka njegovog stvaralaštva, odnosno od ciklusa uljanih slika posvećenih istoj temi. Sigurno je da se umetnik i njegovo delanje ne može izdvojiti iz okvira društveno-političke sredine.

Zoran Stošić je bio vizionar od onog momenta kada se opredelio za temu kosmosa, Njegova fikcija (baršunasto topla, lazurna ) ubrzo je postala stvarnost. A kada je ta stvarnost odvratila pažnju od čoveka, zaboravila da pogleda unutra,

u svoje srce, zaboravila stvarne vrednosti koje su prerasle u svoju suprotnost, Zoran pokazuje vidljivu promenu karaktera izmenom tehnike (kolaž). Kolaž sada postaje materijalni dokument o psihičkom stanju umetnika a snaga izraza se ostvaruje neposrednom jasnoćom.

Dok se na uljanim slikama još nije odrekao mladalačkog poleta i entuzijazma, nova viđenja i nova doživljavanja uz prodornu provokaciju, su najčešće crno-bela. Na temu kosmosa počinje da slika tokom šesdesetih godina u jednom vremenu koje je bilo puno poleta, otvorenosti za nova saznanja i kada je i sam bio u godinama koje su upijale svu žar kosmopolitizma i pun vere u sebe i svoju sposobnost da apsorbuje samo ono što mu godi. Potrebno je da prođe izvestan broj godina, da čovek sazri ne samo umetnički da može na osnovu iskustva racionalno da sagleda svet oko sebe i da ga posmatra iz drugačijeg ugla.

Baza kolaža su astronauti i nebeska tela u vidu fotokolaža. Kao vezivna nit služe mu reprodukcije umetničkih dela poznatih majstora, portreti ljudi koji su obeležili svojim genijem ljudsku epohu, kao i kolorne reprodukcije hrišćanske ikonografije. Vranjski je obdaren dubokom duhovnošću, svoju umetnost hrani brojnim književnim podsticajima, seže u prošlost, u istoriju, mitologiju, veru... Obraća se ljudskoj senzibilitnosti sa ciljem da će na gledaoce snažnije uticati preko kolaža koji se mogu slobodno organizovati. Njegovi radovi su prepuni simbola, kroz njih propoveda povratak veri, povratak prirodi. Motiv je izvučen iz vidljivog sveta te je njegova simbolika čitka a čitanje stvarnosti slojevito.

Kada interveniše fotografskom reprodukcijom svojih slika, simbolično raskrštava sa svojim duhovnim zabludama. Čestom upotrebom ikonografije ateljea kao umetnikove sredine, simbolizuje svoju izolaciju ili zaštitu od doticaja društva jer se rešetkasti prozori mogu dvojako tumačiti. Da bi se obratio posmatraču, umetnik se služi naracijom, pa se može pratiti priča o postanku Zemlje i čoveka kroz naučni i duhovni aspekt. Evolucija se svodi na činjenicu da priroda dozvoljava čoveku da se izdigne u samopoštovanju da bi ga satri strašnim udarcem. Daleko od toga da Vranjski ne priznaje značaj nauke i ne stavlja je na zasluženi pijedestal ali upravo zahvaljujući svom tehničkom znanju, čovek zadaje patnje drugom. Ironija napretka se oslikava kao sistem prelivnih sudova, što je veći napredak na jednoj strani, na drugoj je veća beda naroda kao cena koštanja tog istog napretka. Umetnik kao da se pita, da li se svaki napredak završava sunovratom. U svom nastojanju da reši sve ovostrane i onostrane zagonetke, čovek je postao isuviše gord. Da li je

ljudsko društvo zverinjak u kome jača zver pobeđuje slabiju? Ovakva sumorna razmišljanja svakako nisu bez osnova i iskustva kroz blisku istoriju, ali gde je rešenje?

Vranjski se ne libi da svoj portret umetne u kolaž. Umetnik u centru događanja. Umetnost u centru svega. Jedan kolaž je posvetio umetniku odajući poštovanje njegovoj viziji i genijalnosti : Leonardu da Vinčiju. Ni malo slučajno, jer je Leonardo rekao da je slikarstvo ponovno stvaranje vidljivog sveta i da se slikareva misao pretvara u nešto slično božijoj misli. I sada se vraćamo na sam početak i na Zoranovo pitanje: da li smo mi zemaljski putnici sami na putu svome? Ko upravlja svetom i rukovodi životom čovečijim? Da li je čovek marioneta u službi napretka ili spasenja civilizacije? Kažu, od pojave Hrista, demonska bića ne mogu da nanose zla nebu, ostala im je samo Zemlja i čovek. Vranjski nas vraća polazištu duše. Kroz format ikone, kroz barku ili lenger spasenja, kroz prikaze poznatih ikonografskih likova /kroz kolornu reprodukciju nasuprot ostalom crno-belom delu/ , priziva na preispitivanje misli iz dubine nesvesnog sećanja, vraćanju ljudskoj blagosti, čistoti i opijenosti životom. Uči nas dosezanju bitnog, gleda prirodu i oseća njenu sveukupnost. Ima dovoljno hrabrosti i otvorenosti za slučaj kada Neznanje viče: znam, a Znanje : Ne znam!

Kada analizirate nečiji umetnički rad, svakako da je srećna okolnost ako imate priliku da umetnika lično upoznate i sa njim razgovarate. To onda daje jednu novu dimenziju onom što radi jer to što ostaje za njim nisu samo tvorevine njegovih ruku nego i njegovog duha. Ako bih morala njega da opišem kao ličnost, rekla bih da je od onih ljudi kod kojih ritual poštovanja prema drugom (čoveku, duši) ima ključno mesto. I kao što ništa nije slučajno, mislim da su se i naši putevi predodređeno ukrstili. U relativno kratkom vremenskom periodu upoznala sam stvaralaštvo dve ličnosti koje vezuje isti grad a koje su i međusobno bile povezane. Ta druga ličnost bio je Ava Justin. Ovaj duhovnik je iz istog mesta kao i slikar Zoran Stošić te se Vranje može podičiti duhovnim i umetničkim bogatstvom ovih ljudi. Svakako da je Ava Justin mnogo značio kao otkrovenje i inspiracija radu Zoranovom i slikarskom i književnom. Snaga Zoranovih kolaža leži u misli i iskazu kroz jednostavnu suštinu. Ta komponenta njegove umetnosti proističe iz dobrog poznavanja misli Ave Justina. Analizu kolaža Zorana Stošića Vranjskog, završila bih rečima oca Justina koje im svakako pristaju: „čovek je mali Bog u blatu ali najviša vrednost u svim svetovima, a duša je ono što ga čini najlepšim u celoj vasioni“.